

Planera och organisera för kollegialt lärande

Läslyftet i förskolan och skolan

Läslyftet är en kompetensutvecklingsinsats som riktar sig mot både förskolan och skolan. Insatsens bygger på kollegjalt lärande med stöd av handledare. Deltagarna tar del av ett webbaserat material för att sedan reflektera tillsammans och pröva olika arbetssätt och metoder i praktiken.

Det är möjligt att arbeta med Läslyftet i förskolan och skolan både med och utan statsbidrag.

Grafisk form: Typisk form och AB Typoform

Foto: Elke Welzbacher

Tryck: Elanders Sverige AB

Skolverket 2018

Uppdaterad i november 2018

Inför arbetet med Läsllyftet i förskolan finns det många frågor som behöver diskuteras och beslutas. I det här diskussionsunderlaget finns information om insatsens innehåll och modell samt frågor som är tänkta att vägleda och underlätta för huvudman och rektor i planeringsarbetet.

Innehåll

Om Läsllyftet i förskolan	5
Kompetensutvecklingsmodell och material	6
Skapa delaktighet och gör prioriteringar	10
Skapa grupper	11
Välj handledare	12
Organisera deltagares och handledares tid	14
Målet med Läsllyftet i förskolan	17

Välkommen till Läslyftet i förskolan!

Förmågan att kommunicera är central för barns utveckling och lärande liksom för att i framtiden kunna vara delaktig i samhället. Förskolan har därför en viktig roll i att uppmuntra och ta tillvara barnets nyfikenhet och intresse för den skriftspråkliga världen.

Enligt Läroplanen för förskolan ska barnen erbjudas en stimulerande miljö där de får förutsättningar att utveckla sitt språk genom att lyssna till högläsning och samtala om litteratur och andra texter.

I förskolan ska barnen bland annat få möjlighet att utveckla:

- nyanserat talspråk, ordförråd och begrepp,
- intresse för skriftspråk,
- förmåga att lyssna och reflektera,
- förmåga att kommunicera på svenska såväl som på sitt modersmål (om annat än svenska)¹

Syftet med Läslyftet i förskolan är att utmana och stimulera barns språk-, läs- och skrivutveckling samt ta tillvara deras intresse för texter, bilder och skriftspråk. I det här sammanhanget betyder språk-, läs- och skrivutveckling att barn i förskolan på ett lekfullt sätt ges möjlighet att möta olika texter och dela med sig av upplevelser, tankar och erfarenheter i olika uttrycksformer.

¹ Lpfö 98, rev. 2016

Kompetensutvecklingsmodell och material på Lärportalen

Läsluftets kompetensutvecklingsmodell bygger på att deltagarna tillägnar sig kunskaper i det dagliga arbetet genom strukturerat samarbete. Det kollegiala lärandet leds av en handledare.

Materialen i insatsen är indelat i moduler som finns på Lärportalen. Webbplatsen är öppen och tillgänglig för alla.

<https://larportalen.skolverket.se>

Modulerna innehåller artiklar av vetenskaplig karaktär och filmer med inslag från undervisning i förskolan. I modulerna finns också frågor och underlag för reflektion, gemensam planering och uppföljning för att utveckla undervisningen.

Moment A – Individuell förberedelse

Moment B – Kollegialt arbete

Moment D – Gemensam uppföljning

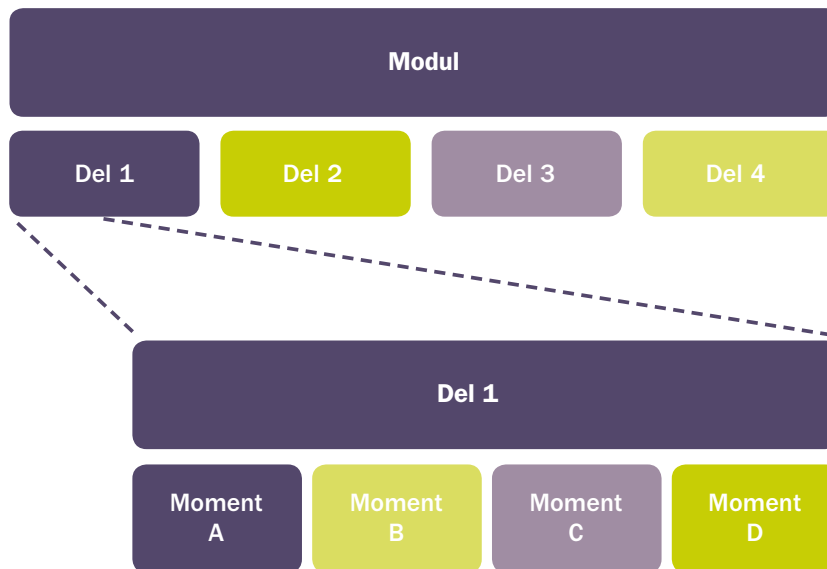
Moment C – Undervisningsaktivitet

ILLUSTRATION: TOBIAS FLYGAR

Så här går det till

Modulerna har fyra delar som deltagarna arbetar med i en given ordning. Varje del har fyra moment (A–D). I moment A tar var och en del av materialet i modulen på Lärportalen. I moment B samlas gruppen för en diskussion och gemensam planering. Därefter genomför deltagarna de planerade undervisningsaktiviteterna i moment C. Slutligen samlas gruppen för en gemensam uppföljning i moment D.

- A** Individuell förberedelse 45–60 minuter
- B** Kollegialt arbete 90–120 minuter
- C** Undervisningsaktiviteter ej tidsatt
- D** Gemensam uppföljning 45–60 minuter

UNDERVISNINGSAKTIVITETERNA

Undervisning i förskolan innebär att stimulera och utmana barnen med läroplanens mål som utgångspunkt och riktning och syftar till utveckling och lärande hos barnen.

Med undervisningsaktivitet i moment C menas att deltagarna prövar och utvecklar arbetssätt, metoder och förhållningssätt som utgår från teori och planering i moment A och B. Undervisningsaktiviteterna ska ske i det ordinarie arbetet i barngruppen och bör inte betraktas som enstaka händelser. De behöver planeras och genomföras utifrån barnens pågående utforskande och verksamhetens mål. Det kan exempelvis innebära att använda berättande på ett nytt sätt, att föra samman litteratur med andra uttrycksformer såsom drama, bild eller rörelse men det kan också vara att använda ett mer språkutvecklande arbetssätt i den dagliga omsorgen.

HANDLEDARENS ROLL

Handledarens roll är att leda diskussionen i moment B och D samt att däremellan leda arbetet med kontinuerlig reflektion över modulens innehåll och undervisningsaktiviteter. Handledaren kan också ge stöd i planeringen och genomförandet av undervisningsaktiviteterna.

Diskussionsunderlag

1. Skapa delaktighet och gör prioriteringar

Huvudmannen och rektorn behöver skapa organisatoriska förutsättningar för genomförandet av Läslyftet i förskolan. Det är förskolans huvudman (kommunen eller styrelsen för fristående förskolor) som har det övergripande ansvaret för att personalen ges möjligheter till kompetensutveckling. Huvudmannen och rektorn har också ansvar för att informera och skapa engagemang för arbetet med insatsen.

I planering och organisering inför Läslyftet i förskolan behöver man utgå från det systematiska kvalitetsarbetet. Det ställer krav på delaktighet och det är därför viktigt med en dialog, både mellan huvudman och rektor och mellan rektor, handledare och deltagare. Finns det språk-, läs- och skrivutvecklare eller motsvarande på övergripande nivå, kan dessa också medverka i planeringen av den lokala organisationen.

Att arbeta med den här typen av kompetensutvecklingsinsats tar tid. Rektorn behöver därför organisera verksamheten så att deltagarna har möjlighet att prioritera arbetet med insatsen. Dessutom behöver huvudmannen ge rektorerna förutsättningar att prioritera.

Frågor att diskutera

1. Vilka ska vi bjuda in till dialog om planeringen och genomförandet av insatsen?
2. Finns det några mål som är extra viktiga för oss?
3. Finns det något i verksamheten som vi kan prioritera bort under arbetet med insatsen?
4. På vilket sätt informerar vi om insatsen?
Vilka ska informeras och när?
5. Hur skapar vi engagemang för insatsen inför starten och under arbetet?

2. Skapa grupper

Det kollegiala lärandet ska organiseras i grupper. Utgångspunkten för statsbidraget är att en handledare handleder grupper om 6–10 personer. Antalet deltagare kan fungera som riktmärke för gruppstorlek även om huvudmannen inte får statsbidrag.

Förskollärare primär målgrupp

Läslýftet i förskolan vänder sig i första hand till förskollärare och det är dem som modulerna på Lärportalen huvudsakligen är framtagna för. För att erbjuda kompetensutvecklingsinsatsen till så många förskollärare som möjligt, kan samverkan mellan och inom huvudmän vara nödvändig. Det finns fördelar med att skapa grupper från olika förskolor liksom det finns fördelar med att samla arbetet på en förskola.

Även annan personal, exempelvis barnskötare, kan ingå i grupperna om huvudmannen anser det vara lämpligt. I varje grupp ska emellertid förskollärare delta.

Det viktiga är att alla som arbetar med Läslýftet deltar i genomförandet av alla moment i modulen (A, B, C och D). Om huvudmannen har valt att inkludera annan personal än förskollärare kommer förskollärarna och handledaren att ta ett särskilt ansvar för planering och genomförande av undervisningsaktiviteterna. Kompetensutvecklingsmodellen förutsätter också att alla deltagare arbetar i barngrupp.

Frågor att diskutera

1. Vilka ska arbeta med insatsen?
2. Vilka fördelar och nackdelar finns det med olika gruppammansättningar?
3. Hur kan vi samarbeta inom huvudmannen? Behöver samarbete med en annan huvudman introduceras? Hur gör vi det?
4. Hur kan vi organisera för att eventuella modersmålspedagoger eller motsvarande ska kunna vara med i arbetet?

3. Välj handledare

Handledaren utses av huvudmannen och/eller rektorn. Det är viktigt att handledaren har legitimitet i gruppen samt kunskap om och erfarenhet av förskolans verksamhet och styrdokument. Handledaren kan handleda sina kollegor eller deltagare från en annan förskola.

Enligt förordningen om statsbidrag för handledare i språk-, läs- och skrivutveckling (2015:240) 6 § ska handledaren:

- vara legitimerad förskollärare eller lärare,
- ha tillägnat sig goda kunskaper i språkutvecklande arbetssätt eller vara behörig att undervisa i ämnet svenska eller svenska som andraspråk,
- ha minst fyra års erfarenhet av att undervisa, och
- ha erfarenhet av och intresse för att utveckla undervisningen tillsammans med andra förskollärare eller lärare.

Förordningen kan fungera som utgångspunkt och inspiration vid val av handledare även om huvudmannen inte får statsbidrag.

Nedsättning i tjänst

Det finns möjlighet att utse en handledare som leder det kollegiala lärandet på 10 eller 20 procent av sin tjänst. För att en huvudman ska få statsbidrag för en handledare på 10 procent ska antal deltagare uppgå till 12–22 stycken. För att en huvudman ska få statsbidrag för en handledare på 20 procent ska antalet uppgå till 23–40 stycken.

Handledarutbildning

De huvudmän som får statsbidrag erbjuds att anmäla handledare till en kostnadsfri handledarutbildning. Handledarna som förskolan inte får statsbidrag för, har ingen möjlighet att få plats på utbildningen.

Läs mer om handledarutbildningen på Lärportalen under ingången Handledare.

Fler handledare än huvudmannen beviljats bidrag för?

Huvudmän och rektorer kan själva organisera för handledare utöver de handledare som man eventuellt beviljats statsbidrag för. Man får då lokalt hos huvudmannen eller på förskolan lösa frågan om tid för dessa handledare.

Frågor att diskutera

1. Vilka uppfyller kriterierna och skulle kunna göra ett bra arbete som handledare?
2. Vad finns det för fördelar och nackdelar med att handledaren handleder på den egna förskolan? På andra förskolor?
3. Finns det anledning att samarbeta med närliggande huvudmän och förskolor? Hur gör vi det?

4. Organisera deltagares och handledares tid

För att arbetet ska fungera behöver de som deltar tillräckligt med tid. Huvudman och rektor ansvarar för att tiden fördelas jämnt över året. Kompetensutvecklingen ska ske på arbetstid.

Deltagarnas tid

En modul för Läslýftet i förskolan tar minst 15 timmar att genomföra. Om gruppen deltar inom ramen för statsbidrag ska modulens fyra delar genomföras under perioden augusti/september till maj/juni. Detta innebär att deltagarna behöver träffas en gång i månaden.

Utöver de 15 timmarna ska undervisningsaktiviteterna genomföras. Deltagarna behöver också tid för kontinuerlig reflektion och observation.

Rektorn behöver i god tid tydliggöra när deltagarna ska träffas för att genomföra moment B och D. Dessutom är det viktigt att rektorn kommer överens med deltagarna om hur de ska få tid att genomföra moment A.

Handledarens tid

Handledaren behöver tid till att förbereda och genomföra arbetet med modulerna och det kollegiala lärandet. I förberedelsearbetet ingår att fördjupa sig i materialet, att planera, leda och följa upp möten. Dessutom behöver handledaren delta i undervisningsaktiviteter och leda arbetet med kontinuerlig reflektion. Det kan innebära att handledaren mellan de kollegiala träffarna diskuterar och analyserar genomförda observationer och undervisningsaktiviteter med deltagarna. Avsätt också tid för avstämningar med rektorn.

Handledarutbildningen som Skolverket erbjuder är inte tänkt att ingå i handledarens nedsättning i tid.

Frågor att diskutera

1. Hur skapar vi förutsättningar för deltagarna att genomföra arbetet med modulen inom sin arbetstid?
2. Vilka fördelar och nackdelar ser vi med att handledare handleder på 10 respektive 20 procent?
3. Hur skapar vi förutsättningar för handledarnas arbete?
4. Hur ofta och när ska avstämningar mellan handledare och rektor ske?

Mål med Läsluftet i förskolan – en förändrad undervisnings- och kompetensutvecklingskultur

Att fördjupa det kollegiala lärandet och kunskaper om barns språk-, läs- och skrivutveckling är ett långsiktigt arbete. Läsluftet kan bidra till det arbetet genom att utveckla undervisnings- och kompetensutvecklingskulturen.

Skolverkets mål för utvecklingen av **undervisningskultur** är att:

- undervisningens utformning ger förutsättningar för alla barn att utvecklas mot de mål som anges i förskolans läroplan, när det gäller språk-, läs- och skrivutveckling,
- kollegialt lärande används,
- förskollärare utvecklar kontinuerligt kunskap om språk-, läs- och skrivdidaktik samt förmåga att tillämpa denna kunskap i undervisningen,
- förskollärare bedömer kontinuerligt undervisningens betydelse för barnens språk-, läs- och skrivutveckling,
- kunskap om undervisning och barns lärande utgår från vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet,
- rektor synliggör och följer upp undervisningens kvalitet när det gäller förutsättningar för barnens språk-, läs- och skrivutveckling samt,
- rektor och förskollärare fortsätter utveckla undervisningen utifrån lokala behov.

Skolverkets mål för utvecklingen av **kompetensutvecklingskultur** är att:

- en konstruktiv, tillitsfull och dynamisk lärandemiljö är ett mål för utbildningen,
- kollegialt lärande används,
- externt stöd bidrar till att det kollegiala och individuella lärandet hos för- skollärare och ev. annan personal i förskolan utmanas, för- djupas och befästs,
- rektorn ger förutsättningar för, synliggör och följer upp förskollärares och ev. annan personals lärande samt,
- huvudmän och rektorer har, och fortsätter att utveckla ett systematiskt kvalitetsarbete inom språk-, läs- och skrivutveckling utifrån lokala behov och förutsättningar.

Ni hittar mer information på webben:

skolverket.se/laslyftetiforskolan

larportalen.skolverket.se

Eller kontakta oss direkt:

laslyftetiforskolan@skolverket.se

statsbidrag.laslyftetiforskolan@skolverket.se

Skolverket

www.skolverket.se